

Det første fund af et moselig i Danmark:

I 1835 fandt man liget af en kvinde i Haraldskær Mose, vest for Vejle. Det lille kvindelig med den mørkebrune hud var holdt nede i mosen med kæppe og kroge af træ. Liget blev bjærget og bragt til sygehuset i Vejle. Sammen med kvinden fra Haraldskær fandtes flere stykker tekstil vævet af uld og et fint knyttet hårnnet. De ternede stoffer kan stamme fra flere stykker klædedragt eller tæpper nedlagt sammen med kvinden. Håret faldt af hovedet, da de løftede liget op af mosen.

DRONNING GUNHILD - moselig fra jernalderen

Det mærkelige fund i 1835 vakte stor opstandelse og fik spaltepads i flere af landets aviser. Sprogforskeren N.M. Petersen var straks sikker på, at der var tale om sagalitteraturens Dronning Gunhild, der var blevet lokket til Danmark af den danske konge Harald Blåtand med løfte om ægteskab. Ved ankomsten blev hun i stedet myrdet og smidt i en mose eller sø.

Fundstedet er ikke så langt fra Harald Blåtands kongsgård i Jelling, så teorien om Dronning Gunhild vandt lynhurtigt almen anerkendelse og kan ses citeret i flere af samtidens historiske og litterære værker. Steen Steensen Blicher skrev eksempelvis i 1841 om moseliget fra Haraldskær:

*Da ligger Du nøgen og skrumpen og fæl,
Alt med Dit skallede Hoved,
Langt sortere end den Egepæl,
Hvormed Du blev Sumpen troloved.*

Gunhild med moserødt hår og Harald Blåtand med sværd i Bjørn Nørgårds gobelin "Vikingetid" på Christiansborg.

A) Uldstof.

Mål 64×49 cm.

-- Nationalmuseet, NM

3706

B) Uldstof.

Måler 30×24 cm

med frynser og

smalle striber i

begge retninger.

4-skaftet dobbelt-

kiper af z/z snoet

tråd.

-- Nationalmuseet, NM

3707

C) Uldstof.

Måler 76×26 cm

med tern. Er ikke

af lokal uld.

-- Nationalmuseet, NM

3707 C2

De sorte bjælker

markerer 10 cm.

A) Hårnet.

Spranget Uld.

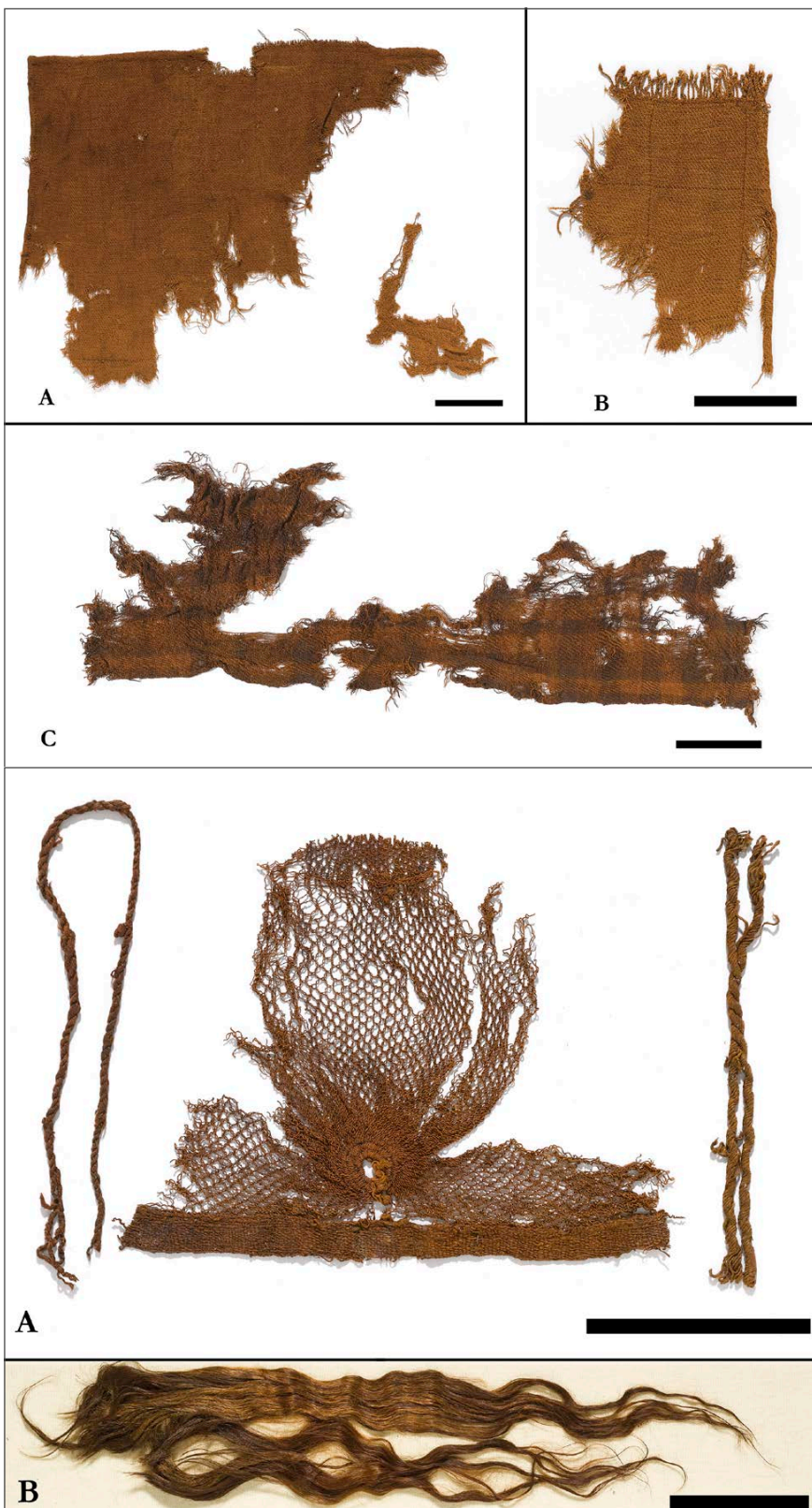
-- Nationalmuseet, NM

C 37143

B) Hårlokker.

Måler 50+ cm.

-- Nationalmuseet.

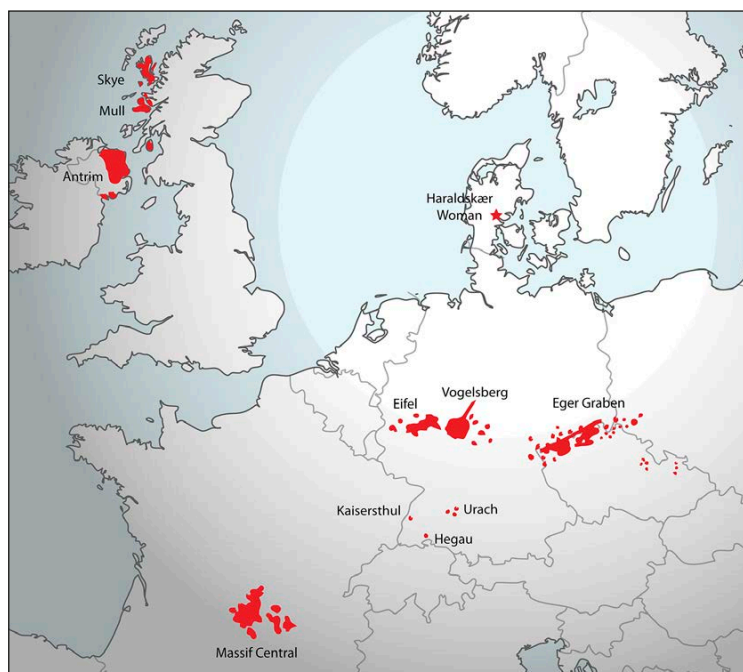
Tekstiler, hår og håret samt skindkappe blev sendt til Oldnordisk Museum i København. Det var moseligets formodede kongelige byrd, der var årsagen til, at hun i 1836 blev bisat i Sankt Nicolai Kirke i Vejle i en kiste betalt af kongen, Frederik 6. Moseliget blev liggende i Kirken indtil november 2012.

Inden kistelæggelsen var moseliget til obduktion på sygehuset i Vejle. Alle hendes tænder sad endnu i munden. Hendes rædselsslagne ansigtsudtryk og en hævelse over venstre knæ bekræftede angiveligt, at hun var blevet druknet levende. Moseliget blev ikke konserveret og skrumpede derfor ind i løbet af det par måneder, det befandt sig på sygehuset. Dronning Gunhild er i dag 133 cm lang og vejer kun 2 kg.

I 1979 og i 2005 var kvinden fra Haraldskær igen på sygehuset, nemlig på hhv. Kommunehospitalet og Universitetshospitalet i Aarhus. Her blev hun blandt andet røntgenfotograferet og CT-skannet. Rester af hjerne, hjerte, lunger, lever og tunge kunne endnu ses på røntgenbilleder og skanninger. Hun havde slidgigt i tommelfingeren men ellers ingen synlige tegn på lidelser. En synlig fure omkring halsen kan være dødsårsagen - strangulering med en snøre. De fleste af hendes tænder er forsvundet siden obduktionen i 1835.

I dag ved vi, at liget stammer fra ca. 490 f.v.t., hvilket vil sige begyndelsen af jernalderen og altså længe før Harald Blåtand og vikingetid. Hun var omkring 40 år gammel, da hendes liv endte i Haraldskær mosen.

Ved at måle indholdet af strontium i forhistoriske tænder og hår og så sammenligne det med nutidens kan man få en idé om, hvor et menneske eller dyr er født og opvokset. Analysen af en lille rest emalje fra en bevaret tand viste, at kvinden fra Haraldskær var født i Jylland, formentlig i Limfjordsområdet.

Hendes tøj var lokalt, men et af klædningsstykkerne er vævet af uld fra Norge eller Sverige. Kapten er af gedeskind. På hendes hår kunne man se, at hun kort før døden var ude at rejse, måske til Midtjylland, et af de røde områder strontiumanalysen udpegede.

Moseliget i Spinderihallerne 2019

Frederik 6.s sarkofag med moseliget i Sankt Nicolai Kirke, 1943

-- arkiv.dk

≡ modstående side:

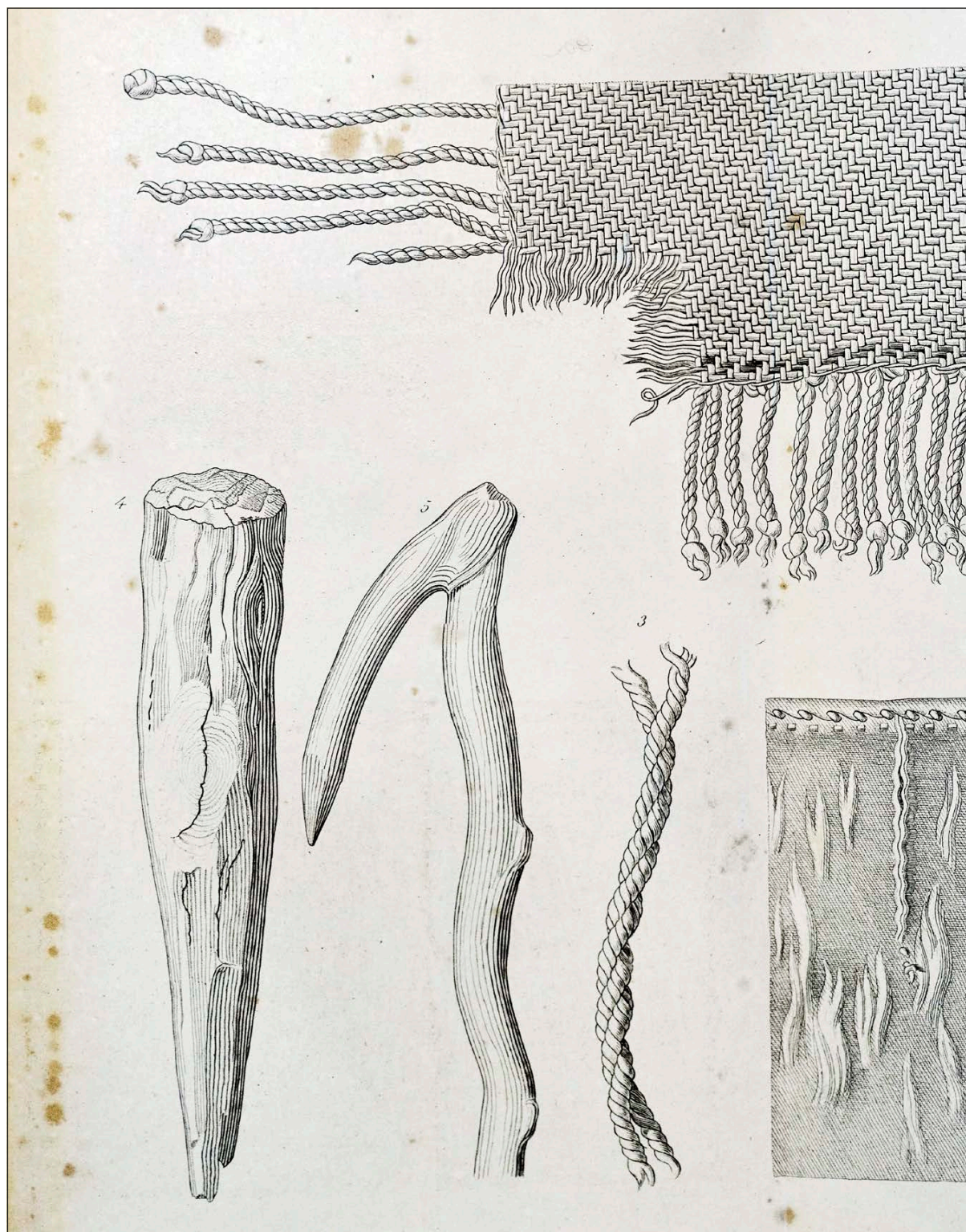
Glaslåget er løftet op i Sankt Nicolai Kirke i Vejle, 1995

-- lysbillede, arkiv.dk

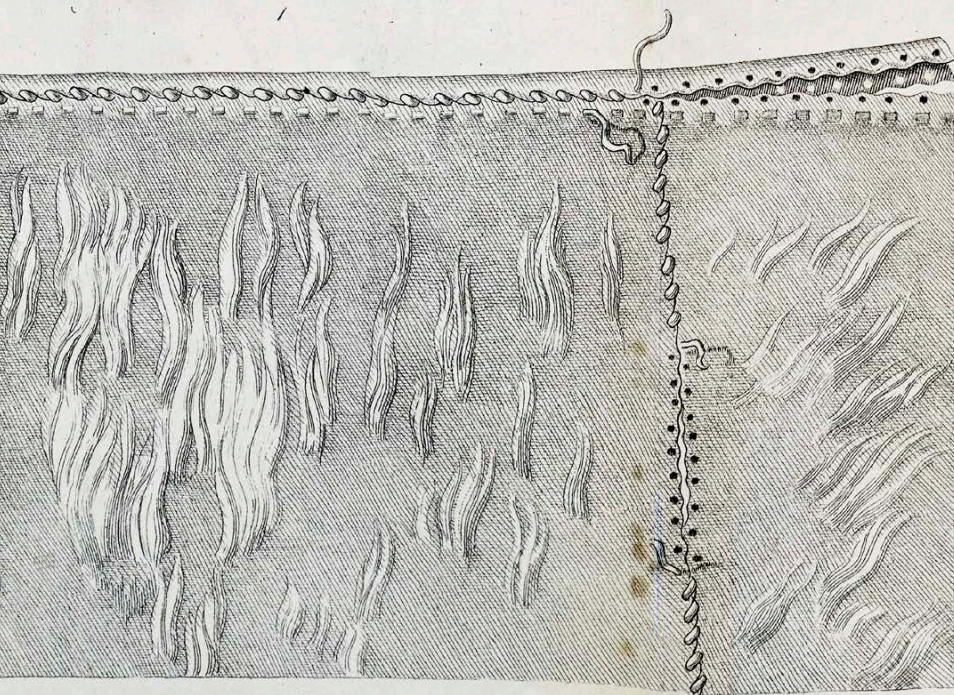

*Tekstilfragmenter fundet sammen med Mose-
liget.*

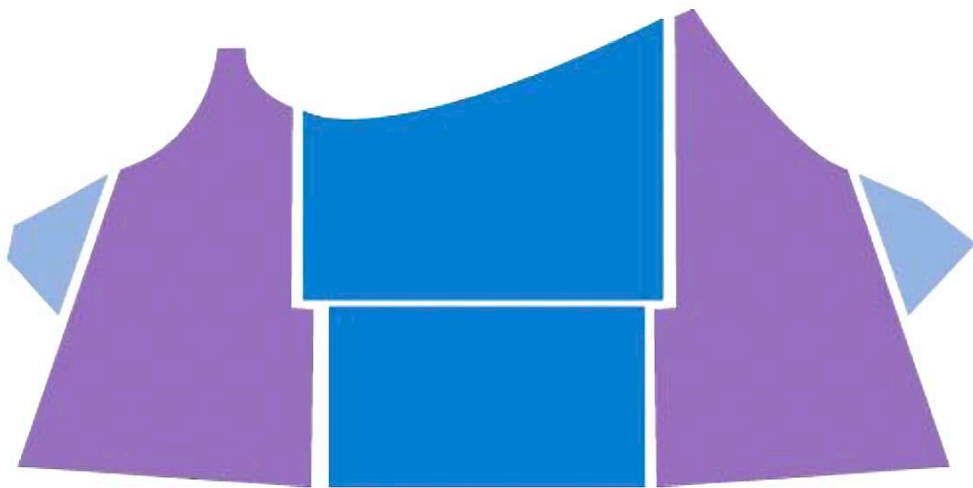

I "Annaler for nordisk Oldkyndighed 1836-1837" har sprogforskeren N. M. Petersen skrevet "Udsigt over den norske Dronning Gunhildes Levnet", der indeholder hans teorier om moseliget fra Haraldskær.

Artiklen er illustreret i en kobbertavle, Tab. V, Fig. 1 til 5. Figurerne viser skind (1), stribet klæde med frynser (2), uldsnor fra håret (3), egetræspæl (4) og kroget pilegren (5) i varierende størrelsesforhold.

En velbevaret asymmetrisk kappe af gedeskind blev fundet sammen med moseliget. Kappen er syet sammen af flere stykker skind. Den skrå halsudskæring kunne tyde på, at kappen ikke blev båret med åbningen midt for og kan måske have været brugt med kappen lagt over den ene skulder og åbning under den anden frie arm.

I 2016 blev der skåret et stykke hud væk bag moseligets ene øre for at kunne udtage den såkaldte petrosa-knogle. Den skulle bruges til at udtage hendes DNA til analyse. Pars petrosa knoglen nederst på kraniet er særlig hårdfør, og den er derfor ofte bevaret i selv meget medtagne skeletter. Resultaterne var planlagt offentliggjort i 2017.

Vi har dog endnu DNA-analysens resultater til gode ... En henvendelse til projektlederen i 2019 gav blot resultatet at man skulle henvende sig til VejleMuseerne; der ikke har besvaret henvendelsen.

Skete der et uheld som umuliggjorde afrapportering?

Kom man mon til at ødelægge præparatet?

Slap bevillingerne op?

Findes svaret derude i mosen?

Danmarks første moselig ligger nu til skue i det kunstmuseum, der har til huse i "De Danske Bomuldsspinderier"s tidligere fabriksbygninger i Spinderigade i Vejle. Bomuldsspinderiet lukkede som det sidste i Danmark i år 2000, og siden har kommunen overtaget fabriksområdet. Spinderihallerne danner nu rammen om et virksomhedsmiljø med cirka 45 kreative virksomheder, en række kunstnere, flere kulturinstitutioner og et kommunalt udviklingsteam, som også står for den daglige drift af huset.

Haraldskær er et gods 6 km vest for Vejle i Vejle Ådal. Skibet Kirke findes ganske nær ved. Gården nævnes første gang i 1434 på Erik af

Pommerns tid. Hovedbygningen er opført i 1590 og har fået en tilbygning i 1768. Vejle Kommune har købt avlsgården og hovedbygningen ejes af Danmarks Lærerforenings hotelkæde, der driver den som kursesjendom.

Vibeke (1946-2022) og Frits Lilbæk, juli 2019

*Suppleret bl.a. med flere illustrationer og nyt layout
samt fornyet sandhedstjek i 2025 af Frits Lilbæk*

Efterskrift:

N.M. Petersens teorier om, at moseliget var de jordiske levninger af Dronning Gunhild, vakte ikke ringe opsigt, men kunne i virkeligheden kun støttes af vage og svage argumenter. Imod dem rettede den dengang unge J.J.A. Worsaae en fældende kritik for at advare mod det angribelige princip at henhøre oldtidsfund til fortællinger i usikre historiske efterretninger.

Det lod sig ikke nægte, at Worsaae havde ret, og denne kontrovers gjorde ham med ét slag til en kendt figur i den akademiske verden. I 1866 blev J.J.A. Worsaae direktør for Oldnordisk og Etnografisk Museum, der siden udgjorde én af grundstammerne i Nationalmuseet.

•

“... da maa man ogsaa sande, at Historiens Genius kan slumre i Aarhundreder, men vaagner til sin Tid, og taler med høj Røst, og hæver Eftermælets flammende Skrift højt over Tiden; at derfor ingen skal begaae Udaad med det Haab at den kan skjules, thi den Tid skal komme, da Dagens Lys vil beskinne den, og, for at ende med en lysere Tanke, at derfor heller ikke nogen skal forsage, hvis Nutiden stiller ham i Skygge, Erkjendelsens Tid, Retfærdighedens Stund skal komme for alle.”

-- N.M. Petersen i 1836

•

Kilder:

- *Annaler for Nordisk Oldkyndighed 1836-1837*. Udlånt til gennemsyn i Det Kongelige Biblioteks læsesal Vest i 2019. Det dengang 182 år gamle eksemplar var uopskåret - altså aldrig læst - men præget af tidens tand. www.kb.dk
- Kulturmuseet i Spinderihallerne i Vejle. www.vejlemuseerne.dk
- Wikipedia, som også har en liste over moselig. da.wikipedia.org/wiki/Liste_over_moselig
- *Kristeligt Dagblad* - Dronning Gunhild kom frem i lyset / Bente Clausen 11.2.2013. www.kristeligt-dagblad.dk/bagsiden/dronning-gunhild-kom-frem-i-lyset
- *tvSyd* - Sjælden operation skal afsløre Dronning Gunhilds hemmeligheder / Ernst Møller 17. juni 2016. www.tvsyd.dk/vejle/sjaelden-operation-skal-afsløre-dronning-gunhilds-hemmeligheder

- *Vejle Amts Folkeblad* - Dronning Gunhild er på operationsbordet / Vibeke Kruse 20. juni 2016. www.vafbo.dk/vejle/Dronning-Gunhild-er-paa-operationsbordet/artikel/441257
- *National Geographic tv* - Ancient Bodies: Secrets Revealed. 2024 - www.natgeotv.com/uk/shows/natgeo/ancient-bodies-secrets-revealed
- arkiv.dk - Vejle Stadsarkiv.
- *17 gobeliner til Dronning Margrethe II - Bjørn Nørgårds Danmarkshistorie på Christiansborg* - ISBN 87-987536-0-6.
- Lone Hvass: *Dronning Gunhild - et moselig fra jernalderen*. 1998, ISBN 87-7801-725-4.
- Tidsskriftet *TENEN*, 30. årgang nr. 1 – august 2019. ISSN 0906-9526.
- Tidsskriftet *SKALK*, bl.a. 1975:3 og 1976:4. ISSN 0560-1894. www.skalk.dk
- *Videnskab.dk* Ny analysemetode afslører hemmeligheder fra danske moselig. www.videnskab.dk/naturvidenskab/ny-analysemetode-afslorer-hemmeligheder-fra-danske-moselig
- *Strontium isotope investigations of the Haraldskær Woman* ved Karin Margarita Frei, Ulla Mannering, T. Douglas Price og Rasmus Birch Iversen i *archeo sciences*. Med billeder fra Nationalmuseet. Pdf-udgave kan findes vha. Google-søgning.

